

*Бовгиря Юрій Григорович
Вовк Володимир Володимирович
Харченко Артем Андрійович*

Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, Київ

СПОСОБИ БОЙОВИХ ДІЙ ВИНИЩУВАЛЬНОЇ АВІАЦІЇ ПІД ЧАС ВІДБИТТЯ УДАРУ ПОВІТРЯНОГО НАПАДУ ПРОТИВНИКА В ОБОРОННІЙ ОПЕРАЦІЇ ОПЕРАТИВНОГО УГРУПОВАННЯ ВІЙСЬК (СИЛ)

В статті аналізуються способи бойових дій винищувальної авіації. Автори досліджують способи бойових дій винищувальної авіації під час відбиття удару повітряного нападу противника в оборонній операції оперативного угруповання військ (сил).

Ключові слова: *способи бойових дій винищувальної авіації.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Виходячи з досвіду застосування винищувальної авіації в сучасних умовах визначення основних бойових дій винищувальної авіації під час відбиття удару повітряного нападу противника в оборонній операції оперативного угруповання військ (сил) є важливим науковим завданням.

Метою статті є дослідження способів бойових дій винищувальної авіації під час відбиття удару повітряного нападу противника в оборонній операції оперативного угруповання військ (сил).

Виклад основного матеріалу. Аналіз воєнних конфліктів останніх років показує, що вирішальним фактором успішного застосування військ були, головним чином, дії авіації. Тенденції розвитку військової науки і техніки свідчать, що роль авіації в воєнних конфліктах буде й надалі зростати.

Авіації по праву належить провідна роль у завоюванні і утриманні переваги в повітрі, як однієї з головних умов успіху в досягненні цілей ведення бойових дій.

Найбільшою мірою локальні війни і збройні конфлікти вплинули на способи та порядок застосування тактичної авіації, перш за все на тактику винищувальної авіації.

Усі повітряні операції, які мали місце в сучасних збройних конфліктах, мали наступальний характер.

Частини та підрозділи винищувальної авіації можуть приймати участь у операціях оперативних командувань під час відбиття удару повітряного нападу противника в оборонній операції оперативного угруповання військ (сил), виконуючи поставлені перед ними завдання шляхом проведення повітряних боїв, авіаційних ударів і спеціальних бойових польотів.

Під способом бойових дій розуміється порядок використання сил і засобів для виконання бойового завдання. Кожному способу притаманні свої особливості організації і ведення бойових дій.

Спосіб бойових дій складає основу замислу командира і містить один або сукупність прийомів. Ці прийоми класифікуються такими факторами:

- за розподілом зусиль по часу – одночасні дії, послідовні дії;
- за достатністю інформації – по завчасно заданим об'єктам, по об'єктам, що невідомі, по виявленим в ході бойових дій об'єктам;
- за терміновістю дій – за планом, за викликом, негайно;
- за вихідним положення сил – з положення чергування на землі; з положення чергування у повітрі;
- за кількість сил, що приймають участь – поодинокі; групові.

До факторів, що впливають на тактику авіаційних екіпажів, підрозділів, з'єднань і частин, відносяться:

- погляди сторін на бойове застосування авіації;
- рівень морально-психологічної та бойової підготовки авіаційних командирів і льотного складу сторін;
- тактико-технічні характеристики літаків і засобів ППО своїх та противника;
- знання можливостей і намірів протидіючих сторін;
- повнота і достовірність інформації про об'єкти удару, наземну і повітряну обстановку, протидію противника;
- мистецтво командирів організувати і вести бойові;
- умови ведення бойових дій.

В тактиці винищувальної авіації враховуються ті фактори які безпосередньо впливають на умови і ефективність застосування зброї літаків та впливають на стан і характер їх дій, що відображається в управлінській діяльності командира.

Вибір способів бойових дій винищувальної авіації залежить від завдань, що вирішуються, терміну їх виконання, складу угруповання противника і його готовності до ведення бойових дій.

До основних способів бойових дій, які використовуються при виконанні бойових завдань у повітряних боях і є характерними для винищувальної авіації, належать:

- одночасне введення в бій і знищення повітряного противника основними силами із положення чергування на землі або в повітрі;
- послідовне введення в бій і знищення повітряного противника частинами (підрозділами) із положення чергування на землі і в повітрі;
- самостійний пошук і знищення повітряних цілей в заданому районі, смузі;
- знищення повітряного противника із засідок на землі і в повітрі.

При забезпеченні винищувальною авіацією бойових дій частин і підрозділів інших родів авіації застосовуються, окрім вказаних, такі способи дій, як розчистка повітряного простору, патрульне супроводження, "вільне полювання" в повітряному просторі противника, блокування аеродромів противника та заслони в повітрі.

Перші два основні способи бойових дій є для винищувачів переважними і можуть застосовуватися для вирішення більшості завдань підрозділів винищувальної авіації щодо ураження (знищення) повітряного противника. Необхідними умовами застосування цих способів бойових дій є наявність достовірної інформації про політ і місцеположення цілей, яка надходить від наземних радіотехнічних засобів чи повітряних літаків-розвідників.

Одночасне введення у бій усім складом ескадрильї та ураження (знищення) повітряного противника за викликом (негайно за готовністю) з положення чергування на землі чи в повітрі застосовується за командами з наземних пунктів управління, при яких винищувачі виводяться на дальність виявлення повітряних цілей противника за допомогою оглядово-прицільних систем або візуально у положення, яке забезпечує вихід в атаку винищувачів, вогневу взаємодію і безперервне нарощування їх зусиль або тактичну взаємодію між ними у повітряному бою.

Послідовне введення у бій ланок, пар і поодиноких екіпажів літаків та ураження (знищення) повітряного противника за викликом (негайно за готовністю) з положення чергування на землі чи в повітрі застосовується, коли кожний наступний підрозділ (екіпаж) виводиться у положення для атаки цілі противника після виходу із повітряного бою попереднього підрозділу (екіпажу). При цьому способі бойових дій винищувачі здійснюють зліт чи виводяться із зон чергування в повітрі відповідно до бойового завдання або по команді з наземних пунктів управління.

Самостійний пошук і ураження (знищення) повітряного противника у заданому районі (смузі) полягає в тому, що підрозділи винищувальної авіації виконують політ у районах, через які противник здійснює нальоти на об'єкти, які прикриваються, і

контролюють повітряний простір за допомогою бортової оглядово-прицільної системи і візуально.

Ураження (знищення) повітряного противника із засідок на землі чи в повітрі полягає в тому, що на напрямках регулярних польотів авіації противника або в районі об'єктів прикриття визначаються спеціально підготовлені майданчики (аеродроми) або зони чергування в повітрі, які приховані від спостереження противника, куди у передбаченні польотів його авіації виводяться окремі ланки, пари або поодинокі екіпажі. Їх завдання полягає в тому, щоб при мінімальному об'ємі інформації про повітряну обстановку з наземних пунктів управління, а інколи і при самотійному візуальному виявленні цілі противника винищувачем уражати (знищувати) її раптово.

Розчищення повітряного простору і заслони у повітрі являють собою бойові польоти підрозділів винищувальної авіації у заданому районі (смузі) для ураження (знищення) і зв'язування повітряним боєм винищувачів противника, які знаходяться на чергуванні у повітрі та тих, що підняті на перехоплення і які можуть здійснювати протидію літакам інших родів авіації на маршруті чи у заданому районі (смузі). Даний спосіб бойових дій застосовується головним чином для прикриття бомбардувальників, які діють одночасно великою кількістю малих груп по різних цілях противника і розосереджені по фронту і у глибину.

Патрульне супроводження підрозділів інших родів авіації – це бойовий політ підрозділів винищувальної авіації у загальному бойовому порядку з підрозділами інших родів авіації у такому відносному положенні, при якому винищувачі можуть своєчасно виявити і відбити з будь-якого напрямку атаку винищувачів противника по літаках інших родів авіації, що прикриваються.

“Вільне полювання” у повітряному просторі противника – це спосіб бойових дій, який сполучає приховане проникнення винищувачів у повітряний простір противника, пошук та знищення його повітряних цілей в районах аеродромів та ймовірних маршрутах польотів. Цей спосіб відрізняється від самотійного пошуку, який застосовується вимушено, головним чином при відбитті авіаційних ударів повітряного противника, тим, що ведеться навмисно.

Блокування аеродромів базування винищувачів противника являють собою заборону функціонування цих аеродромів протягом певного часу шляхом ураження (знищення) винищувачами літаків, які злітають, заходять на посадку і прикривають аеродром базування винищувачів. При цьому можуть завдаватися авіаційні удари винищувачами по засобах управління і заправлення, які знаходяться на цих аеродромах.

Висновок. Аналіз досвіду бойових дій свідчить, що основними способами бойових дій винищувальної авіації під час відбиття удару повітряного нападу противника в оборонній операції оперативного угруповання військ (сил) є одночасне введення в бій і знищення повітряного противника основними силами із положення чергування на землі (в повітрі) та (або) послідовне введення в бій і знищення повітряного противника частинами (підрозділами) із положення чергування на землі (в повітрі). Вони є переважними і можуть застосовуватися для вирішення більшості завдань підрозділами винищувальної авіації щодо ураження (знищення) повітряного противника.

Необхідними умовами при застосуванні основних способів бойових дій винищувальної авіації є: централізоване управління бойовими діями, суворе забезпечення прихованості та скритності, ретельна підготовка і планування бойових дій (з використанням даних всіх видів розвідки), масоване застосування активних перешкод в цілях протидії засобам протиповітряної оборони противника.

Для підвищення ефективності застосування винищувальної авіації Повітряних Сил Збройних Сил України необхідно наростити систему винищувально-авіаційного прикриття за рахунок:

розвитку (відновлення) інфраструктури аеродромної мережі, у тому числі за рахунок аеродромів цивільної авіації;

вдосконалення радіоелектронного обладнання літаків, а саме засобами авіаційного зв'язку захищеними від активних перешкод, сучасними індивідуальними та груповими комплексами РЕБ, модернізації систем управління озброєнням літаків для збільшення дальності застосування існуючих та перспективних АЗУ.

Основні зусилля в бойовій підготовці винищувальної авіації зосередити на підготовці екіпажів (пар, ланок) до виконання бойових завдань за призначенням, відпрацювання та засвоєння нових тактичних прийомів ведення бойових дій, досягнення спроможностей авіаційних підрозділів (пар, ланок) щодо виконання завдань за призначенням.

Список використаних джерел

1. Аналіз результатів застосування авіації Повітряних Сил Збройних Сил України в антитерористичній операції: матеріали науково-практичного семінару. - Київ: НУОУ, 2015. - 32 с.
2. Тактика ВА (дивизия-полк). – М.: Воениздат, 1989.
3. Перфильев В.В. Основы боевого применения истребительной авиации. М.: МГАПИ, 1998. 114 с.
4. Степанов Г.С. Досвід іноземних держав щодо здійснення прикриття об'єктів від можливих терористичних атак(актів) з повітря при проведенні заходів міжнародного рівня / Г.С. Степанов // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. – 2012. – №1(7). – С. 17-20.
5. Артеменко А.М. Погляди щодо подальшого розвитку форм і способів застосування Повітряних Сил Збройних Сил України в сучасних операціях (бойових діях) / А.М. Артеменко, О.О. Астахов, В.В. Коваль, О.М. Жарик // Наука і техніка Повітряних Сил ЗСУ. – 2015. – № 2(19). – С. 6-9.
6. Лазебник С.В. Розвиток оперативного мистецтва, форм та способів застосування Повітряних Сил / С.В. Лазебник, В.Г. Малюга, О.М. Місюра // Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил. – Х.: ХНУПС, 2017. – Вип. 5(54). – С. 15-18.
7. Петров В.М. Проблеми оперативного мистецтва Повітряних Сил Збройних Сил України / В.М. Петров, І.М. Тіхонов, О.В. Заболотний // Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. – Х.: ХНУПС, 2016. – Вип. 4(49). – С. 35-37.
8. Щипанський П.В. Напрямки розвитку родів авіації та родів військ Повітряних Сил в перспективній структурі Збройних Сил України / П.В. Щипанський, О.В. Пуховий, Г.С. Степанов // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. – 2014. – № 2(51). – С. 83-87.
9. Трюхан О.Н. Тактика авиации в локальных конфликтах и вооруженных конфликтах опыт, анализ, тенденции / О.Н. Трюхан. – К.: Наука, 2005. – 340 с.
10. Казіміров О.О., Невзоров Р.В., Шмаков В.В. Аналіз способів і прийомів застосування тактичної авіації в локальних війнах та збройних конфліктах. Системи озброєння і військова техніка. – 2009. – № 2(18). – с.11-13.
11. Герасименко О.І. Тактика авіації повітряних сил. Навчальний посібник. – К.: НАУ. – 2006. 133 с. Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5376215/>
12. Інтернет сторінка Студопедія. Способи бойових дій та бойові порядки підрозділів винищувальної авіації. Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_389713_sposobi-boyovih-diy-ta-boyovi-poryadki-pidrozdiliv-vinishchuvalnoi-aviatsii.html